इह मा भूत्, अपकिरति श्वा ओदनपिण्डमाशितः ।

[६९५] [1]हर्षजीविकाकुलायकरणेष्वेव किरतेरात्मनेपदस्योपसंख्यानम् ॥

कुस्तुम्बुरूणि जातिः । (१४३/१०७८)

कुस्तुम्बुरूणि इति [2]सुट् निपात्यते जातिश्चेद् [3]भवति । कुस्तुम्बुरुर्नामौषधिजातिः धान्यकम् । तत्फलान्यपि कुस्तुम्बुरूणि । सूत्रनिर्देशे नपुंसकमविवक्षितम्[4] । जातिः इति किम् ? कुत्सितानि तुम्बुरूणि कुतुम्बुरूणि । [5]तुम्बुरुशब्देन तिन्दुकीफलान्युच्यन्ते, समासेन तेषां कुत्सा ॥

अपरस्पराः क्रियासातत्ये । (१४४/१०७९)

अपरास्परा इति सुट् निपात्यते क्रियासातत्ये गम्यमाने । अपरस्पराः सार्थाः गच्छन्ति । सन्ततम[6]विच्छेदेन गच्छन्ति इत्यर्थः । क्रियासातत्ये इति किम् ? अपरपराः सार्थाः गच्छन्ति । अपरे च परे च सकृदेव गच्छन्ति इत्यर्थः । नात्र [7]गमनस्य सातत्यप्रबन्धो विवक्षितः । किमिदं सातत्यम् इति ? सततस्य भावः सातत्यम् । कथं सततम्[8] ? समस्तते विकल्पेन मकारलोपो विधीयते ।

लुम्पेदवश्यमः कृत्ये तुंकाममनसोरपि ।
समो वा हिततततयोर्मांसस्य पचियुड्घञोः ॥

गोष्पदं सेवितासेवितप्रमाणेषु । (१४५/१०८०)

गोष्पदम् इति सुट् निपात्यते, तस्य च षत्वं सेविते असेविते प्रमाणे च विषये । गोष्पदो देशः । गावः [9]पद्यन्ते यस्मिन् देशे स गोभिः सेवितो देशो गोष्पदः इत्युच्यते । असेविते – अगोष्पदान्यरण्यानि । असेविते गोष्पदशब्दो न सम्भवति इत्यगोष्पदशब्दार्थं निपातनम् । यद्येवं नार्थ [10]एतेन, गोष्पदप्रतिषेधादगोष्पदं भविष्यति ? सत्यमेतत्, यत्र तु सेवितप्रसङ्गोऽस्ति तत्रैव स्यादगोष्पदम् इति, यत्र त्वत्यन्तासम्भव एव तत्र न स्यात्, अगोष्पदान्यरण्यानि इति । असेवितग्रहणात् तत्रापि भवति । [11]यानि हि महान्त्यरण्यानि येषु गवामत्यन्तासम्भवस्तान्येवमुच्यन्ते । प्रमाणे – गोष्पदमात्रं क्षेत्रम् । गोष्पदपूरं वृष्टो देवः । नात्र गोष्पदं स्वार्थप्रतिपादनार्थमुपादीयते, किं तर्हि, क्षेत्रस्य वृष्टेश्च परिच्छेत्तुमियत्ताम् । सेवितासेवितप्रमाणेषु इति किम् ? गोः पदम् गोपदम् ॥

---

1. वाक्यमिदं नास्ति फ. 2. सुडागमः फ. 3. अभिधेया क. 4. भवति इत्यधिकम् 5. तिन्दुकफलानि इत्यर्थः क. 6. अविच्छेदेन नास्ति फ. 7. क्रियासम्बन्धः इत्यधिकम् फ. 8. इति इत्यधिकम् फ. 9. सम्पद्यन्ते फ. 10. अनेन फ. 11. यानि हि नास्ति फ.